JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA,
OFISI YA WAZIRI MKUU
TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA

SHULE YA MSINGI MARTIN LUTHER

P. O. Box 1786 Dodoma. Tel. +255 26 2395029, +255 784 449098
Fax +255 26 2395030 (www.martinlutherschooldodoma.sc.tz)

"Elimu bora zaidi kwa kizazi kipya"

DARASA LA III

HISTORIA YA TANZANIA NA MAADILI

KAZI YA NYUMBANI – JUNI 2026

JINA LA MWANAFUNZI: ______________________________

MAELEKEZO

1. **Kumbuka kuandika majina yako matatu kwa usahihi.**
2. **Jibu maswali yote kulingana na maelekezo.**
3. **Soma maswali kwa ufasaha kabla ya kujibu.**
4. **Kazi hii inapaswa kurudishwa shuleni pindi tu shule itakapofunguliwa.**

JINA: ____DARASA III: ___________

Chagua herufi ya jibu sahihi miongoni mwa machaguo uliyopewa kisha uandike herufi ya jibu hilo katika kisanduku kilichowazi.

1. Biashara ya utumwa ilianza mara tu baada ya wageni kutoka nchi za uarabuni kuja hapa nchini, ambapo soko kuu la biashara hii lilikuwa ni;
A. Zanzibar B. Tanga C. Kilwa D. Bagamoyo [ ]

2. Katika eneo la Tendaguru – Lindi paligundulika mabaki ya mjusi mkubwa duniani aitwae Dinosaria na mabaki hayo kuchukiliwa na kupelekwa nchini Ujerumani. Je, uvumbuzi huo ulitokea mwaka gani?
A. 1999 B. 1906 C. 1959 D. 1996 [ ]

3. Miongoni mwa urithi wa kihistoria tulionao hapa nchini ni nyayo za binadamu wa kale zinazopatikana eneo la Laetoli – Ngorongoro – Arusha. Je, nyayo hizo zinaaminika zipo tangu miaka mingapi iliyopita?
A. 1,500,000 B. 2,800,000 C. 3,700,000 D. 3,400,000 [ ]

4. Ni sehemu ya maneno yaliyokopwa kutoka katika lugha ya kiarabu na kuwekwa katika lugha ya Kiswahili.
A. Dunia B. Gunia C. Pesa D. Shikamoo [ ]

5. Ni eneo ambalo ni sehemu ya urithi hapa nchini na umaarufu wake unatokana na uwepo wa michoro ya mapangoni.
A. Kondoa – Irangi – Dodoma B. Olduvai – Arusha [ ]
C. Kunduchi – Dar-es-Salaam D. Laetoli – Arusha

6. Hustoria ya Tanzania imeundwa na matukio mbalimbali ambayo yalitokea kipindi cha nyuma. Je, ni tukio gani lilitokea mnamo mwaka 2002?
A. Vita ya majimaji B. Ajali ya treni – Dodoma [ ]
C. Kifo cha Nyerere D. Uvumbuzi wa Dinosaria

7. Kusalimiana ni mojawapo ya matendo ya kimaadili katika jamii. Watu walisalimiana kwa mitindo ifuatayo ISIPOKUWA; [ ]
A. Kusimama B. Kupiga magoti C. Kusikiliza masimulizi D. Kushikana mikono

JINA: ____DARASA III: ___________

8. Maadili ni mwenendo au utendaji uliokubalika katika jamii. Miongoni mwa matendo yafuatayo nit endo lipi halifai katika jamii?
A. Kuwatembelea wagonjwa B. Kusema ukweli [ ]
C. Kuwasaidia wengine D. Kutoa na kupokea rushwa

9. Jamii zilizoishi maeneo ya Pwani ya bahari ya Hindi wakati wa biashara na watu kutoka mashariki ya mbali na kati walirithi tamaduni za kigeni kama vile;
A. Dini ya kiislamu B. Dini ya kikristo C. Makanisa D. Shule [ ]

10. Kitendo cha kutoa au kupokea fedha au kitu cha thamani ili kutenda kinyume na haki ya mtu mwingine huitwa;
A. Utumwa B. Rushwa C. Haki D. Wajibu [ ]

11. Aina ya urithi unaohusu masuala ya kijamii yaliyorithiwa kutoka vizazi vilivyopita ambayo hayawezi kushikika au kuonekana ni; [ ]
A. Urithi B. Magofu C. Urithi usioshikika D. Urithi unaoshikika

12. Urithi wa bidhaa kama sahani na shanga zilizoletwa na wageni kutoka mashariki ya mbali na kati hupatikana; [ ]
A. Kilwa B. Zanzibar C. Arusha D. Bagamoyo

13. Kumbukumbu ya matukio yaliyotokea zamani za kale katika jamii zetu huitwa; [ ]
A. Historia B Urithi C. Maadili D. Historia ya Tanzania

14. Ni jumba lililokuwa ikulu ya Sultani wa Kilwa.
A. Caravan – Serai B. Husuni – Kubwa C. Msikiti mkuu D. Kunduchi [ ]

15. Eneo la Oldupai – Arusha kuligunduliwa fuvu la binadamu wa kale. Je, fuvu hilo liligunduliwa mwaka gani?
A. 1906 B. 1900 C. 1959 D. 1961 [ ]

16. Miongoni mwa aina zifuatazo za mavazi ya asili ni vazi gani huvaliwa na jamii ya Wamaasai?
A. Kupilo B. Kishade C. Mgolole D. Lubega [ ]

JINA: ______________________________________**DARASA III:** ___________

17. Kila jamii ina taratibu, kanuni, sheria na miongozi ambayo kama wanajamii wamekubaliana kuifuata na kuitii. Je, miongozo, sheria, kanuni na taratibu zilizopo katika jamii huitwa;
A. Utamaduni B. Urithi C. Kanuni D. Utandawazi [ ]

18. Urithi wa asili hujumuisha vitu au maumbo mbalimbali ya kuvutia na kustaajabisha ambayo huunda sura ya nchi. Je, miongoni mwa mambo yafuatayo ni jambo gani huunda sura ya nchi?
A. Sanaa B. Milima C. Ufundi D. Maarifa [ ]

19. Tanzania ni nchi ambayo ina urithi mwingi wa asili na wa aina tofauti tofauti. Miongoni mwa maziwa yafuatayo ambayo ni sehemu ya urithi wa asili ni ziwa gani refu kuliko maziwa yote duniani?
A. Ziwa Nyasa B. Ziwa Viktoria C. Ziwa Tanganyika D. Ziwa Eyasi [ ]

20. Mbuga ya Serengeti ni mbuga ambayo hupatikana katika mikoa ya Mara na Arusha, pia hufika mpaka nchi jirani ya Kenya ambapo huko huitwa?
A. Serengeti B. Maasai Kenya C. Simba safari D. Maasai Mara [ ]

21. Mlima mrefu Zaidi hapa barani Afrika hupatikana nchi gani?
A. Tanzania B. Kilimanjaro C. Kenya D. Malawi [ ]

22. Madini ni sehemu ya urithi wa asili ambao Tanzania imebarikiwa nao. Miongoni mwa madini yafuatayo ni madini gani hupatikana Tanzania pekee?
A. Chumvi B. Tanzanaiti C. Chuma D. Dhahabu [ ]

23. Tanzania ni nchi ambayo imeundwa na jamii zenye makabila mbalimabli Zaidi ya 120. Je, kabila la Wamakonde hupatikana katika mkoa gani?
A. Mwanza B. Tanga C. Mtwara D. Mbeya [ ]

24. Visiwani Zanzibar kuna mbuga ya Wanyama ya Jozani ambayo ni mbuga pekee inayopatikana katika visiwa hivyo. Je, mbuga hii ni maarufu kwa aina gani ya Wanyama? [ ]
A. Simba B. Tembo C. Swala D. Mbega wekundu

25. Msingi wa utamaduni ambao huhimiza watu kuungana na kufanya jambo au kazi kwa pamoja na umoja ili kuleta ufanisi Zaidi ni;
A. Ushirikiano B. Tabia njema C. Mavazi D. Kuheshimiana [ ]

JINA: ____DARASA III: ___________

Oanisha maneno kutoka KIFUNGU “A” na KIFUNGU “B” ili kuleta maana kamili.

KIFUNGU “A”	MAJIBU	KIFUNGU “B”
26. Kuomba fedha au zawadi ili kufanya jambo fulani	[ ]	A. Uhusiano
27. Jumba la wafanya biashara ya utumwa	[ ]	B. Adumu
28. Dini, mila, maarifa na elimu ya jadi	[ ]	C. Kumnyima mtoto chakula
29. Mdundiko	[ ]	D. 10.12.1963
30. Uhuru wa Tanganyika	[ ]	E. Ngoma ya Wagogo
31. Sehemu ambayo nyaraka za kihistoria hutunzwa	[ ]	F. Wajibu wa mtoto
32. Huelezea matendo yanayofaa na yasiyofaa katika jamii	[ ]	G. Vyanzo vya historia
33. Muungano wa Tanganyika na Zanzibar	[ ]	H. Mabonde
34. Bugobogobo	[ ]	I. Wamisionari
35. Kifo cha Mwl. Nyerere	[ ]	J. Haki
36. Maeneo yenye historia ya utumwa	[ ]	K. Butiama – Mara
37. Makanisa yaliyojengwa na wamisionari	[ ]	L. Wangoni
38. Jambo au mambo ambayo mtu anapaswa kuyafanya au kuyatimiza	[ ]	M. Wajibu
39. Lizombe	[ ]	N. Azania front
40. Makumbusho ya Mwl. Nyerere	[ ]	O. Bagamoyo na Zanzibar
41. Jambo au kitu chochote unachostahili kuwa nacho kwa mujibu wa sheria	[ ]	P. 14.10.1999
42. Wageni kutoka Ulaya	[ ]	Q. Wasukuma
43. Isimila – Iringa na Olduvai – Arusha	[ ]	R. 26.04.1964
44. Kusikiliza masimulizi na vyombo vya habari	[ ]	S. Maadili
45. Kufanya kazi ndogondogo	[ ]	T. Makavazi
46. Sansa	[ ]	U. 09.12.1961
47. Uhuru wa Zanzibar	[ ]	V. Wazaramo
48. Matendo yanayokiuka haki za mtoto	[ ]	W. Urithi usioshikika
49. Ngoma ya asili ya Wamaasai	[ ]	X. Caravan – Serai
50. Hali ya watu kuwa na ufungamano katika jamii	[ ]	Y. Rushwa
		Z. Ushirikiano

JINA: ____ DARASA III: ___________

Chagua jibu sahihi kwenye mabano kisha andika kwenye nafasi iliyoachwa wazi.

51. Wafanyabiashara wa biashara ya utumwa walitoka nchi za _____________________ (Afrika, Ulaya, Uarabuni)

52. Wageni kutoka Ulaya walituachia urithi wa mazao mbalimbali kama vile __________________ (karafuu, mihogo, iliki)

53. Sehemu ya maeneo yaliyokopwa kutoka lugha ya kihindi na kuwekwa katika lugha ya Kiswahili ____________________ (marahaba, dunia, mwalimu)

54. Wamisionari walikuja nchini kwa lengo la kueneza dini ya ______________ (kiislamu, kihindu, kikristo)

55. Miongoni mwa maadili yanayosisitizwa katika jamii zetu ni pamoja na _____________________________ (kupenda kufanya kazi, kuiba, kutoa rushwa)

56. Ni elimu kuhusu matukio yaliyotokea nchini Tanzania tangu mwanzo wa maisha ya watu mpaka sasa ___________________________________ (historia, urithi, historia ya Tanzania)

57. Kupata taarifa za kihistoria kupitia habari na simulizi zilizoandikwa kwenye vitabu huitwa ________________________________ (masimulizi, kusoma vitabu, tovuti)

58. Mwana akiolojoa aliyevumbua fuvu la zamadamu huitwa ____________________________ (Dkt Patric Kamanga, Dkt Louise Leakey, Dkt Alberto Mwanitu)

59. Mfumo ambao binadamu alitumikishwa bila malipo na kumilikiwa na mtu mwingine huitwa _______________________ (utumwa, utumishi, wajibu)

60. ____________________________________ urithi wa asili unaoshikika. (zana za kale, milima, magofu)

Chagua jibu sahihi kutoka katika kisanduku hapo chini kisha uandike jibu hilo kwenye nafasi iliyoachwa wazi.

Udhalilishaji,	**Ukatili,**	**Unyanyasaji,**	**Maadili,**	**John P. Magufuli,**
Engaruka – Arusha,	**Ziwa Nyasa,**	**Mlima Kilimanjaro,**	**Ziwa Viktoria**	

61. Ziwa namba nane kwa ukubwa duniani ni ____

JINA: ____ **DARASA III:** ___________

62. ____ ni kitendo cha kufanyiwa matendo ya kuaibishwa.

63. Matendo ya kuumiza, hali ya mateso na maumivu dhidi ya mtu mwingine kwa makusudi __________

64. Rais wa awamu ya tano wa Jamhuri ya muungano wa Tanzania ____________________________

65. Eneo lenye magofu ya miundombinu ya umwagiliaji ______________________________________

Chunguza matendo katika jedwali yanayohusu haki na wajibu wa mtoto. Weka alama ya vyema (✓) katika sehemu ya haki kama tendo ni la haki na sehemu ya wajibu kama tendo ni la wajibu.

MATENDO	HAKI	WAJIBU
66. Kuwasalimia watu wengine na waliokuzidi umri		
67. Kupata mahitaji ya shule, chakula na malazi		
68. Kushirikishwa kufanya maamuzi		
69. Kuwathamini watu wenye mahitaji maalumu		
70. Kupata nafasi ya kucheza		
71. Kupata malezi bora		
72. Kuheshimiwa na watu wengine		
73. Kulindwa		
74. Kufanya kazi zinazoendana na umri wake		
75. Kupata elimu bora		

Jaza nafasi zilizoachwa wazi kwa kuandika majibu sahihi.

76. Vitendo vya rushwa huweza kufanyika katika maeneo mbalimbali kama vile;

i) ____

ii) ____

77. Jamii zetu zinasisitizwa kuwasaidia watu wengine na kusaidia watu wenye mahitaji maalumu. Taja makundi mawili (2) yenye uhitaji maalumu.

i) ____

ii) ____

78. Orodhesha magofu mawili (2) yaliyojengwa na watu kutoka mashariki ya mbali na kati.

i) ____

ii) ____

JINA: ____**DARASA III:** ____________

79. Kutoa taarifa pindi unapoona vitendo vya rushwa ni njia mojawapo ya kuzuia na kupambana na rushwa. Ni sehemu gani unaweza kutoa taarifa juu ya uwepo wa rushwa?

i) ____

ii) ____

80. Chombo kilichoundwa na serikali ili kuzuia vitendo vya rushwa kinaitwa ______________________

81. Kila jamii ina utamaduni wake wa namna ya kuishi na kutenda, jamii moja hutofautiana utamaduni na jamii nyingine, hasa katika mavazi. Orodhesha aina mbili (2) za mavazi ya asili.

i) ____

ii) ____

82. Wajibu wa mtoto umegawanyika katika sehemu mbili (2) ambapo mtoto anao wajibu anapokuwa shuleni na nyumbani. Je, ni wajibu gani alionao mtoto akiwa nyumbani?

i) ____

ii) ____

83. Orodhesha matukio mawili yanayounda historia ya Tanzania.

i) ____

ii) ____

84. Jamii za kale ziliweza kushirikiana katika shughuli mbalimbali za kijamii. Taja shughuli ambazo jamii za kale ziliweza kushirikiana.

i) ____

ii) ____

85. Orodhesha umuhimu wa kujifunza somo la historia ya Tanzania na madili.

i) ____

ii) ____

JINA: ____**DARASA III:** ___________

Chunguza picha ifuatayo kisha jibu maswali yanayofuata.

Maswali

86. Picha hapo juu inaonesha mabaki (magofu) ya jengo gani? __________________________

87. Jengo hilo lilijengwa katika mji gani? _________________________

88. Je, jengo hilo katika picha lipo katika aina gani ya urithi? ____________________________

89. Jengo hilo lilijengwa na watu kutoka mataifa ya ukanda upi? _________________________

90. Taja jaengo lingine ambalo lilijengwa katika mji ambao jengo hapo juu katika picha hupatikana _______

JINA: ____ DARASA III: ____________

Chunguza kielelezo kifuatacho kisha jibu kwa kujaza nafasi zilizowazi.

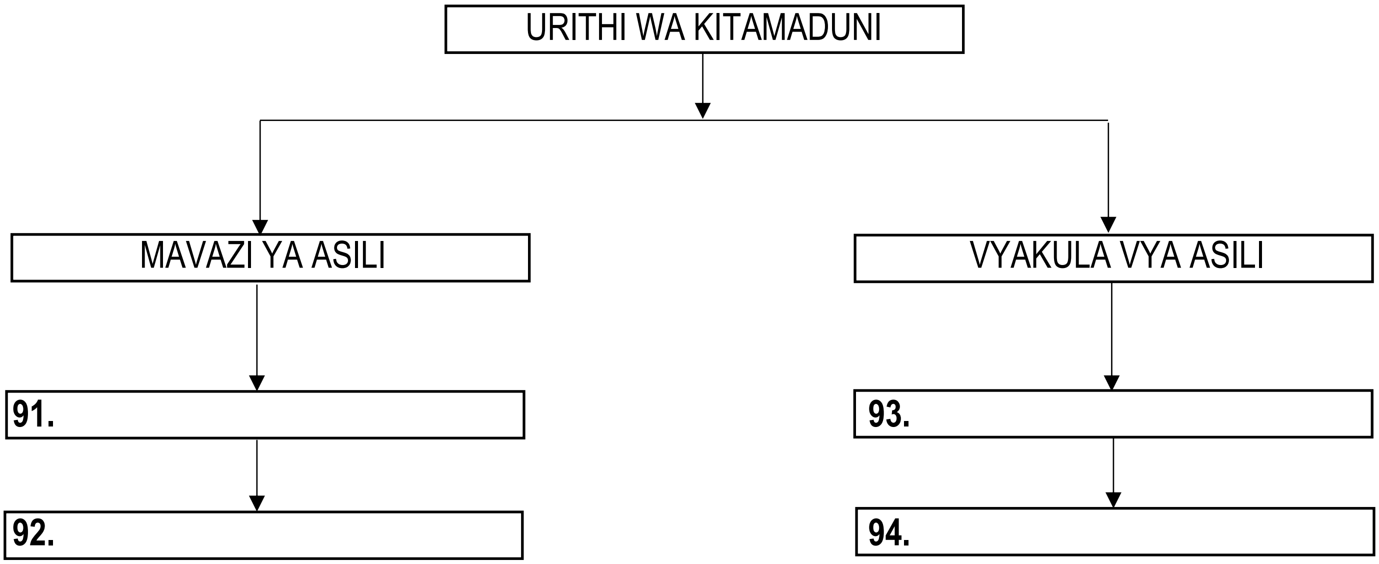

Soma kwa makini sentensi zifuatazo zinazoeleza mtiririko wa viongozi wa juu wa Tanzania, kisha panga sentensi hizo kwa mtiririko kuanzia na sentensi inayoelezea kiongozi wa kwanza hadi wa sasa kwa kuandika herufi A – F.

95. Benjamini Wiliam Mkapa aliiongoza Tanzania kwa miaka 10 mara baada ya Ali Hassan Mwinyi kuanzia mwaka 1995 – 2005. **[ ]**

96. Kuanzia mwaka 2005 mpaka 2015, Rais wa Tanzania alikuwa ni Jakaya Mrisho Kikwete ambae pia aliiongoza kwa miaka 10. **[ ]**

97. Mwalimu Julius Kambarage Nyerere aliongoza Tanzania kwa miaka 21 kuanzia mwaka 1964 hadi mnamo mwaka 1985. **[ ]**

98. Kuanzia mwaka 2021 mpaka sasa Rais anaeiongoza Tanzania ni Samia Suluhu Hassani. **[ ]**

99. Ali Hassani Mwinyi aliiongoza Tanzania kwa miaka 10 mara baada ya Mwl Nyerere kuanzia mwaka 1985 mpaka 1995. **[ ]**

100. John Pombe Magufuli ndiye Rais aliyeiongoza Tanzania kwa muda mfupi zaidi, aliongoza kwa miaka saba (7) tu kuanzia 2015 hadi 2021 ambapo alifariki. **[ ]**